

Sygn.akt III AUa 707/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 stycznia 2018 r. w B.

sprawy z odwołania M. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o odsetki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 1 września 2017 r. sygn. akt IV U 914/17

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie ;

II. odstępuje od obciążania odwołującej kosztami zastępstwa organu rentowego.

SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Marek Szymanowski SSA Barbara Orechwa-Zawadzka

Sygn. akt III AUa 707/17

UZASADNIENIE

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 6 czerwca 2017 roku odmówiono wnioskodawczyni, M. L. prawo do wypłaty odsetek w związku z decyzją z dnia 2 maja 2017 roku ustalającej na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 2 marca 2017 r w sprawie o sygnaturze akt IV U 5894/14 prawo do renty na dalszy okres od dnia 1 lutego 2014 r. do 31 stycznia 2019 roku. Organ rentowy w tej ostatniej decyzji wskazał, iż zgodnie z artykułem 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zgodnie natomiast z artykułem 118 ust.1a w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia właśnie tej ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego. W ocenie organu rentowego, mając na uwadze przytoczone przepisy, należy zauważyć, iż wyrok stał się prawomocny w dniu 6 kwietnia 2017 roku, wpłynął do organu rentowego w dniu 18 kwietnia 2017 roku. Jak w dalszej części wskazał organ rentowy w związku z koniecznością przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz z Miejskim Urzędem Pracy, w ocenie organu ostatnią okolicznością

niezbędną do wydania decyzji jest właśnie dzień 26 kwietnia 2017 roku, to jest dzień wpływu odpowiedzi z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W związku z powyższym, organ wykonujący wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 2 maja 2017 roku wydał decyzję o ustaleniu prawa do renty na dalszy okres, nie uchybiając wcześniej wskazanym przepisom.

Odwołanie od tej decyzji wniosła ubezpieczona M. L., wskazując iż w jej ocenie ubezpieczona ma prawo do odsetek, gdyż organ rentowy ponosi odpowiedzialność za powstałe później. Jak wskazała odwołująca nie można przyjąć, że ostatnią okolicznością niezbędną do wydania ostatniej decyzji był dzień wpływu prawomocnego orzeczenia Sądu, gdyż w jej ocenie organ rentowy musi zapłacić odsetki za czas postępowania odwoławczego. Nadto ubezpieczona powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 roku w sprawie o sygnaturze akt P 11/07, w którym stwierdzono, że na przykład błędna interpretacja przepisów albo zaniechanie podjęcia określonych działań z urzędu bądź błędne orzeczenie lekarza orzecznika ZUS lub komisji lekarskiej ZUS w sprawie niezdolności do pracy uprawnia ubezpieczonych do żądania odsetek od przyznanego świadczenia.

Wyrokiem z dnia 1 września 2017 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej M. L. prawo do odsetek od dnia 6 czerwca 2014 r. do dnia wypłaty wyrównania świadczenia, oddalając odwołanie w pozostałym zakresie, a orzekając o kosztach zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz ubezpieczonej M. L. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Sąd ustalił, iż ubezpieczona M. L. złożyła do organu rentowego wnioski o przedłużenie świadczenia, to jest renty z tytułu niezdolności do pracy w dniu 23 stycznia 2014 roku. Po poddaniu się procedurze orzeczeń lekarskich przed organem rentowym, w tym też opinii lekarza z zakresu psychiatrii i po stwierdzeniu między innymi obustronnego niedosłuchu i zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa lędźwiowego, orzeczeniem komisji lekarskiej ZUS z 11 kwietnia 2015 roku została uznana za osobą zdolną do pracy.

W związku z tym organ rentowy decyzją z dnia 18 kwietnia 2014 roku wydał decyzję o odmowie przyznania ubezpieczonej prawa do renty.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie w sprawie IV U 5894/14 zmieniono decyzję (...) Oddział w O. z dnia 18 kwietnia 2017 roku w ten sposób, iż przyznano wymienionej prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od 1 lutego 2014 roku do 31 stycznia 2019 roku.

Wydając ten wyrok Sąd Okręgowy oparł się głównie na opiniach biegłych otolaryngologa i medycyny pracy. Wskazać należy między innymi, że biegły otolaryngolog w opinii z dnia 7 października 2014 roku przeprowadzonej na potrzeby właśnie tego postępowania w sprawie IV U 5894/14 po stwierdzeniu u wymienionej obustronnego znacznego niedosłuchu czuciowoślimakowego orzekł, że jego zdaniem jest ona osobą częściowo niezdolną do pracy. Biegły w tej opinii wyjaśnił, że skarżąca z powodu posiadanego niedosłuchu w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Przy czym w jego opinii wskazano, iż w przypadku zawodu sprzedawcy przeciwskazaniem do pracy są zaburzenia niewielkiego i dużego stopnia, natomiast technika żywienia zbiorowego – zaburzenia słuchu dużego i znacznego stopnia.

W toku tego postępowania Sąd dopuścił też dowód z uzupełniającej opinii tego biegłego, który podkreślił, że zgodnie z wiedzą medyczną słuch wydolny społecznie to słuch o wartości 30 dB obustronnie, podczas gdy u skarżącej stwierdzono obustronny znaczny niedosłuch czuciowoślimakowy.

W toku tego też postępowania, to jest w sprawie IV U 5894/14 Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii nowego lekarza otolaryngologa, a także z medycyny pracy. Sporządzili oni opinię wspólną. Biegli ci w opinii z dnia 29 listopada 2016 roku uznali także skarżącą za osobę częściowo niezdolną do pracy na okres dalszych 5 lat. Biegli ci rozpoznali u niej przewlekły zespół bólowy kręgosłupa w odcinku szyjnym, przewlekły zespół bólowy kręgosłupa w odcinku lędźwiowożowym, zespół barkowy prawostronny oraz obustronny niedosłuch. W uzasadnieniu tego, tej opinii biegli wskazali, iż ubezpieczona M. L. była osobą częściowo niezdolną do pracy do dnia 31 stycznia 2014 roku i było to związane z zaawansowanymi schorzeniami kręgosłupa i narządu ruchu. Schorzenia te, mimo leczenia i dalszej rehabilitacji i słuchu także po tym okresie za pomocą aparatu słuchowego istnieją nadal i w ocenie biegłych

ulegało pogłębieniu i nie rokuje poprawy. Biegli ci wskazali, że w przeciwności jest ciężka i średniociężka praca fizyczna, dźwiganie ciężarów, układanie towaru w sklepie, praca na wysokości, przy maszynach w ruchu wymagająca dobrego obuśznego słyszenia, wibracji w polu elektromagnetycznym. Biegli ci w swojej opinii podkreślili, że skarżąca ma znacznie utrudniony kontakt z otoczeniem z powodu niedosłuchu, a w wyuczonym zawodzie nie pracowała. W konkluzji wskazali, iż podzielają oni zacytowaną wcześniej opinię biegłego otolaryngologa, opinię jego główną i opinię uzupełniającą (Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny na podstawie dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy IV U 5894/14).

Rozważając powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał odwołanie w części za zasadne. Wskazał, iż zgodnie z artykułem 85 ust. 1 systemu ubezpieczeń społecznych, jeśli organ rentowy w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacenia świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest zobowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Jednocześnie należy zauważyć, że zgodnie z artykułem 118 ustęp 1 i 1a ustawy o organie rentowym, organ rentowy wydaje decyzje w sprawie prawa do świadczenia. lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Jednakże w razie ustalenia prawa do świadczenia orzeczenie organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, ale tylko wówczas jeśli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za niepowstanie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Przytoczonych przepisów nie można interpretować w oderwaniu od utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 roku w sprawie P 11/07 które słusznie cytuje skarżąca. Należy wskazać, że w tymże wyroku Trybunał Konstytucyjny rozstrzygał o zgodności artykułu 118 ustęp 1a z Konstytucją. W uzasadnieniu powołanego orzeczenia stwierdzono, iż przez pojęcie wyjaśnienia ostatniej niezbędnej okoliczności, o której mowa w artykule 118 ustęp 1a należy rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Stąd też trzydziestodniowy termin na wydanie decyzji w sprawie świadczenia i do wypłaty w razie gdy prawo do świadczeń jest tutaj ustalone przez Sąd powinno być liczone od dnia doręczenia wyroku Sądu tylko wtedy, gdy ustalenie prawa do świadczenia zostanie ustalone dopiero w postępowaniu sądowym i nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy. W przeciwnym wypadku, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy (wskazano w tym orzeczeniu na przykład błędne orzeczenie lekarza orzecznika ZUS lub komisji lekarskiej ZUS) niezdolności do prac) termin ten będzie liczony od dnia, w którym organ rentowy gdyby działał prawidłowo powinien był ustalić prawo do świadczenia.

W podobny sposób interpretuje cytowany artykuł 118 ust.1a Sąd Najwyższy, przyjmuje się bowiem, że do wyłączenia obowiązku wypłaty odsetek nie jest wystarczające wykazanie, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia (tak między innymi wskazuje wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 roku w sprawie II UK 485/03) W wyroku z dnia 25 stycznia 2005 roku Sąd Najwyższy w sprawie I UK 159/04 przyjął, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia, w sytuacji gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnie z prawem i zwłaszcza gdy ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki świadczenia oznacza, że okoliczności, za które organ ponosi odpowiedzialność, chociaż nie można było organowi zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że organ rentowy w chwili wydania decyzji posiadał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnie z prawem, a po stronie ubezpieczonego nie występował obowiązek wykazania żadnych innych okoliczności uzasadniających jego wnioski. W takiej sytuacji dla obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia nie mogą mieć znaczenia okoliczności dotyczące przebiegu postępowania sądowego, zwłaszcza gdy w tym postępowaniu nie ustalono żadnych nowych przesłanek do wypłaty świadczenia, których wykazanie ciąży na ubezpieczonym, a które nie były znane organowi rentowemu. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2012 roku w sprawie III UK 110/11 Sąd Najwyższy wywodził, iż w celu ustalenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie spowodowane błędem w ustaleniach faktycznych konieczne jest wykazanie, że przypisanym terminie ZUS nie dysponował materiałem umożliwiającym

przyznanie świadczenia. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy podkreślił jednak konieczność uwzględnienia tego, czy organ rentowy w ramach swoich kompetencji i nałożonych obowiązków poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. Jeśli bowiem zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym będzie uzasadniona ustaleniami co do takich okoliczności, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu, to nie będzie podstaw do uznania, że ponosi odpowiedzialność (tak wskazał między innymi w uzasadnieniu Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 kwietnia 2009 roku w sprawie I UK 345/08) .

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy Sąd Okręgowy podkreślił, iż w świetle lektury z akt sprawy IV U 5894/14 oraz w świetle cytowanych opinii biegłych lekarzy to jest otolaryngologa i medycyny pracy nie ulega wątpliwości zdaniem Sądu Okręgowego, że organ rentowy poczynił błędne ustalenia co do stopnia niezdolności do pracy ubezpieczonej. Zarówno biegły lekarz sądowy, jak i lekarz orzecznik ZUS dysponowali takim samym materiałem dowodowym, a mimo to doszło do wydania rozbieżnych ocen. Skoro organ odwoławczy, Sąd Okręgowy w sprawie IV U 5894/14 w ramach badania prawidłowości wydanej decyzji administracyjnej ocenił, iż na dzień jej wydania organ rentowy poczynił nieprawidłowe ustalenia co do stopnia niezdolności do pracy, zasadne jest przyjęcie, iż opóźnienie w wypłacie świadczenia jest następstwem okoliczności, za które odpowiedzialność ponosi organ rentowy.

Odnosząc się do kwestii wskazywanej w odpowiedzi na odwołanie organu rentowego, że ostatnią okolicznością miało być uzyskanie informacji z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o tym, czy ubezpieczona pobierała zasiłek dla bezrobotnych i w jakiej wysokości, to odpowiedź ta nie miała żadnego wpływu na wydanie decyzji rentowej, dlatego że gdyby organ rentowy pierwotnie prawidłowo wydał decyzję w 2014 roku to w ogóle kwestia rozliczenia zasiłku by się nie pojawiła. Zasięgnięcie informacji od urzędu Pracy i od MOPS o tym, czy pani pobierała zasiłek dla bezrobotnych jest po prostu następstwem wydania wyroku przez Sąd Okręgowy, który zapadł już kilka lat później ale kwestia w ogóle by się nie pojawiła, gdyby od razu organ rentowy w 2014 roku wydał prawidłową decyzję. Na przeszkodzie uwzględnienia odwołania nie stała okoliczność, iż w sprawie IV U 5894/14 Sąd nie orzekł odpowiedzialności organu rentowego. Należy zauważyć, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 24 marca 2011 roku w sprawie I UZP 2/11 uznał, że brak orzeczenia organu odwoławczego o odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, o którym mowa w artyku 118 ust. 1a ustawy emerytalnej nie pozbawia ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia. Identyfikacyjnie orzekł też między innymi Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie z dnia 9 maja 2013 roku w sprawie III AUa 1700/12.

Jeśli chodzi o określenie, od kiedy należy liczyć odsetki, to należy przypomnieć, że stosownie do treści artyku 118 ust. 5 ustawy Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wypłata świadczenia wynika z decyzji, o której mowa w ustępie 4, czyli z decyzji ponownie ustalającej prawo do świadczenia, bo z taką mieliśmy do czynienia w tej sprawie, nie po raz pierwszy tylko ponownie, następuje w terminie płatności świadczenia, albo w następnym terminie, jeżeli okres między datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności, a najbliższym terminem płatności jest krótszy, niż 30 dni. Zasada liczenia odsetek, o których mowa w artyku 118 ustawy emerytalnej jest określone szczegółowo w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 1999 roku w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z Ubezpieczeń Społecznych. Jak stanowi § 2 ustę 1 tego rozporządzenia odsetki wypłaca się za okres od dnia następnego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty do dnia wypłaty od dnia następnego w terminie płatności.

W niniejszej sprawie, co jest niesporne termin wypłaty świadczenia rentowego został ustalony na dzień piąty każdego miesiąca. Za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji przyjąć należy dzień wydania orzeczenia przez komisję lekarską, to jest 11 kwietnia 2014 roku. Oznacza to, że okres między datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji a najbliższym terminem płatności jest krótszy, niż 30 dni. Organ rentowy powinien zatem wypłacić ubezpieczonej świadczenie w następnym terminie płatności według regulacji artyku 118 ustę 5 ustawy o Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to jest 5 czerwca 2014 roku, a nie wykonując tego pozostawał w zwłoce od dnia 6 czerwca 2014 roku. Z tego tytułu ubezpieczonej należą się odsetki od dnia 6 czerwca 2014 roku do dnia wypłaty tego świadczenia.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. oraz orzekł o kosztach postępowania orzeczono na podstawie artykułu 98 § 1 kodeksu postępowania cywilnego.

Organ rentowy wywiódł apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016r., poz. 963) oraz art. 118 ust.1-5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017r., poz. 1383) poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że ubezpieczonej przysługuje prawo do odsetek od dnia 6 czerwca 2014r. do dnia wypłaty wyrównania świadczenia.

Czyniąc powyższy zarzut apelacja wносиła o zmianę ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelacja jest zasadna

Zgodnie z art 118 ust 1. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2017.1383 j.t.) organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. Wobec rozbieżności w rozumieniu pojęcia „wyjaśnienia ostatniej okoliczności” ustawodawca zaczął doprecyzowywać tę regulację. I tak z dnia z dniem 1 lipca 2004r. dodał ust. 1a. , w którym określił, iż w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego (zmianę dokonaną art.1 pkt 27 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw Dz.U.2004.121.1264). A następnie kolejną zmianą dokonaną z dniem z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dniem 1 kwietnia 2009 r. (Dz.U.2009.42.338) uzupełnił ust.1a. nadając aktualne brzmienie temu przepisowi: - W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Ta druga zmiana była skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 r. (sygn. akt P 11/07 opubl. Dz. U. z 2007 r., Nr 175, poz. 1235; pełny tekst orzeczenia wraz z uzasadnieniem (...).U. z 2007 r., Nr 8A, poz. 97.). Wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie stwierdzał wprawdzie niezgodności art. 118 ust.1a w zaskarżonym brzmieniu ani z art. 32 ust.1 ani z art. 45 ust.1 Konstytucji, ale tylko gdy przepis ten jest rozumiany w ten sposób, że za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uznaje się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia w sytuacji, gdy za nieustalenie tych okoliczności nie ponosi odpowiedzialności organ rentowy. Ten wyrok interpretacyjny Trybunału Konstytucyjnego spowodował, że nawet bez zmiany ustawy zaskarżony przepis uzyskał nową treść normatywną, spełniającą wymogi konstytucyjne.

W doktrynie i orzecznictwie (w tym Trybunału Konstytucyjnego) przyjmuje się, iż potrzeba "wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do wydania decyzji" polegać może, między innymi, na:

- przedłożeniu przez wnioskodawcę brakujących dowodów lub złożeniu stosownego oświadczenia (o ile zaniechano uczynić tego we wniosku);
- rozstrzyganiu (wyjaśnianiu) z wnioskodawcami, pracodawcami (płatnikami składek), urzędami oraz innymi podmiotami wątpliwości powstałych przy analizie dokumentacji, zwłaszcza dotyczącej przebiegu zatrudnienia i wysokości zarobków, ocenie rozbieżności występujących w materiale dowodowym,

- uzyskaniu orzeczenia lekarza orzecznika w sprawach świadczeń, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji, rachunkowym wyliczeniu wysokości świadczenia (por. wyrok SN z 8 stycznia 1991 r., sygn. akt II URN 120/90 oraz K. Antonów, M. Bartnicki, Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, Warszawa 2007, s. 402).

W świetle art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zdanie drugie nie ulega wątpliwości, iż uwzględniając odwołanie i przyznając prawo do świadczenia, sąd orzekający z urzędu powinien rozstrzygnąć, czy organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (wyrok SN z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 330/09, LEX nr 604220). Brak zawarcia takiego rozstrzygnięcia może czynić zasadnym wystąpienie z wnioskiem o uzupełnienie wyroku w trybie art. 351 §1 k.p.c. Zgodnie bowiem z wyrokiem SN z 28.04.2010r. (II UK 330/09 LEX nr 604220) Sąd przyznający prawo do świadczenia ma obowiązek zamieszczenia z urzędu w sentencji wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego odnośnie do nieustalenia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, tj. zarówno stwierdzającego taką odpowiedzialność, jak i jej brak. Jeżeli zatem w sentencji wyroku zmieniającego decyzję i przyznającego prawo do świadczenia brak będzie takiego orzeczenia, stronie będzie przysługiwał wniosek o uzupełnienie wyroku w tym zakresie (art. 351 § 1 k.p.c.). W sytuacji, gdy żadna ze stron w przewidzianym terminie takiego wniosku nie złoży, wykluczone będzie skuteczne zaskarżenie wyroku co do tego przedmiotu, bo wówczas środek zaskarżenia jako skierowany przeciwko orzeczeniu nieistniejącemu musi być uznany za niedopuszczalny (art. 370 k.p.c.). Przyjmuje się w orzecznictwie i to trafnie, bo taka należy rozmienić sens orzekania sądu o odpowiedzialności organu, że orzeczenie stwierdzające odpowiedzialność organu rentowego (lub jej brak) w trybie art. 118 ust. 1a zdanie drugie ustawy o emeryturach i rentach pełni funkcję prejudykatu w sprawie o (ewentualną) wypłatę odsetek za opóźnienie w przyznaniu lub wypłacie świadczenia. Jeżeli zatem takie rozstrzygnięcie zostanie podjęte, to kwestia ta nie może być przedmiotem postępowania dowodowego i odmiennych ustaleń faktycznych oraz ocen prawnych w kolejnym procesie o odsetki od przyznanego (wypłaconego) świadczenia (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I UZP 2/11, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 255 oraz uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 330/09, LEX nr 604220; wyrok SN z dnia 3 grudnia 2013 r. I UK 188/13 OSNP 2015/2/26, LEX nr 1448695). Mylny jest jednak pogląd przedstawiony w apelacji organu rentowego wyprowadzony niejako a contrario do powyższego stanowiska, że brak orzeczenia jest przeszkodą do dochodzenia przez ubezpieczonego odsetek za opóźnienie. Sąd Apelacyjny nie podziela tego stanowiska, i nie jest w tym odosobniony, bowiem w orzecznictwie dominuje nawet pogląd, iż brak takiego orzeczenia organu odwoławczego (sądu) stwierdzającego odpowiedzialność organu rentowego nie pozbawia ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia (por. w tym zakresie uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r. I UZP 2/11 OSNP 2011/19-20/255, LEX nr 784338).

Z regulacją art. 118 ust.1a. koresponduje art. 85 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2017.1778 j.t.) w myśl którego jeżeli Zakład - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności.

Na tle art. 85 ust.1 ustaw z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2017.1778 j.t.) ukształtowała się wykładnia , którą można ująć w dwóch zasadniczych tezach: Po pierwsze przewidziane w art. 85 ust. 1 zdanie drugie ustawy systemowej wyłączenie obowiązku organu rentowego wypłaty odsetek nie jest zależne od wykazania, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia (por. wyrok SN z dnia 14 października 2014 r. II UK 40/14 OSNP 2016/4/51 i wyrok SN z dnia 7 października 2004 r. II UK 485/03 OSNP 2005/10/147, M.P.Pr.-wkł. 2005/9/20). Po drugie zawarte w art. 85 ust. 1 tej ustawy określenie "nie ustalił prawa do świadczenia" oznacza zarówno niewydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków do jego uzyskania, a zatem w tym ostatnim

wypadku chodzi o sytuacje, w których organ rentowy, odmawiając przyznania świadczenia, naruszył przepisy prawa materialnego określające przesłanki nabycia prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego, przy czym dla powstania obowiązku wypłaty odsetek konieczne jest stwierdzenie naruszenia prawa przez organ rentowy prawomocnym wyrokiem sądu zmieniającym decyzję organu rentowego i przyznającym prawo do tego świadczenia (por. w tym zakresie Wyrok SN z 15.09. 2011. II UK 22/11 ,LEX nr 1109360; z 14.10. 2014 r. II UK 40/14 OSNP 2016/4/51 LEX nr 1548262 ; z 21.06. 2012 r. III UK 110/11 LEX nr 1227452, G. Prawna (...)). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się przede wszystkim, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem oznacza, że opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ten organ ponosi odpowiedzialność, choćby nie można mu było zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04, OSNP 2005 nr 19, poz. 308, czy wyrok z dnia 14 września 2007 r., III UK 37/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 326). W ramach błędów organu rentowego uzasadniających przyznanie prawa do odsetek uwzględnieniu podlegają zarówno błędy w wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu prawa jak i błędy w ustaleniach faktycznych, będące skutkiem naruszenia przepisów proceduralnych. Nie ulega wątpliwości nie jest rzeczą łatwą właściwa kwalifikacja błędu organu w ustaleniach faktycznych jako przesłanki uzasadniającej odpowiedzialność organu rentowego z tytułu wypłaty odsetek za opóźnienie. Istotny w tym zakresie może być zakres ustaleń faktycznych i zebranego materiału przez sąd orzekający po organie rentowym i zmieniający ostatecznie na korzyść ubezpieczonego decyzję. Z reguły w takiej sytuacji do stwierdzenia braku odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie, konieczne jest wykazanie, że w przepisany termin organ nie dysponował materiałem umożliwiającym przyznanie świadczenia, z uwzględnieniem jednakże tego, czy organ rentowy w ramach swoich kompetencji i nałożonych obowiązków poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. Jeżeli bowiem zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym będzie uzasadniona ustaleniami co do takich okoliczności, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu, to nie będzie podstaw do uznania, iż opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność. W tym zakresie trzeba też pamiętać, iż w postępowaniu przed organem rentowym - organ ten jest ograniczony w możliwości kwalifikacji określonych dowodów (w przeciwieństwie do sądu działającego w oparciu o Kodeks postępowania cywilnego). W postępowaniu emerytalno-rentowym obowiązuje zasada , że dowodem jest tylko to, co prawo za dowód uznaje i jako dowód dopuszcza (por. §21-30 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki socjalnej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe ; Dz.U. z 2011 nr 237, poz. 1412) .W kontekście prawa do odsetek istotne jest zatem przeanalizowanie, czy organ rentowy w ramach udzielonych mu kompetencji i nałożonych obowiązków podjął określone działania zmierzające do ustalenia prawa i wyjaśnienia związanych z tym okoliczności (por. w tym zakresie wyrok SN z dnia 21 kwietnia 2009 r. I UK 345/08 OSNP 2010/23-24/293 i wyrok SN z dnia 21 września 1999 r., II UKN 109/99 ,OSNAPiUS 2000 nr 24, poz. 903). Odnosząc powyższy wywód do sprawy niniejszej, gdzie żądanie odsetek związane było z odmową przyznania przez organ rentowy prawa do renty, które ubezpieczona uzyskała dopiero w wyniku odwołania na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 2 marca 2017r. (k.222 akt IV U 5894/14) - trzeba stwierdzić, iż powodzenie odwołania w niniejszej sprawie wymagało rozważania czy organ rentowy miał możliwość stwierdzenia istnienia u skarżącej niezdolności do pracy (bo jej brak był podstawą decyzji odmownej) i wydania pozytywnej dla skarżącej decyzji. Inaczej mówiąc czy organ rentowy w ramach udzielonych mu kompetencji i nałożonych obowiązków podjął określone działania zmierzające do wyjaśnienia tej okoliczności warunkującej prawo do świadczenia. W postępowaniu przed organem rentowym ustalenie istnienia u ubezpieczonego niezdolności do pracy może być dokonane wyłącznie na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika. W myśl art. 14 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, oceny niezdolności do pracy dokonuje bowiem w formie orzeczenia lekarz orzecznik ZUS, a zgodnie z art. 14 ust. 3 tej ustawy (w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2005 r.) orzeczenie lekarza orzecznika stanowi dla organu rentowego podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji. Poza sporem było, że ocena zdolności skarżącej do pracy została właśnie powierzona lekarzowi orzecznikowi ZUS , który nie stwierdził niezdolności do pracy, jak również w następstwie sprzeciwu niezdolności do pracy nie stwierdziła też Komisja Lekarska ZUS swoim orzeczeniem z dnia 11.04.2014r. (k. 3 akt IV U 5894/14) , a ich orzeczenie co do zdolności ubezpieczonej do pracy stanowiło podstawę odmowy prawa do świadczenia w postępowaniu przed organem rentowym. Jeżeli zatem organ rentowy w ramach swoich kompetencji poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i

wyjaśnił okoliczności konieczne do wydania decyzji a zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym była uzasadniona ustaleniami faktycznymi, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu, to nie można przypisać organowi rentowemu odpowiedzialności za niewyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania opinii (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r. I UK 345/08 OSNP 2010/23-24/293). Ustalenia Sądu Okręgowego przyjęte przez ten Sąd za podstawę orzeczenia nie do końca są precyzyjne i wymagają pewnego uporządkowania. Z akt sprawy IV U 5894/14 wynika, iż istnienie u odwołującej niezdolności do pracy było przedmiotem szerokiego postępowania dowodowego, a wydane opinie nie były jednoznaczne i zgodne ze sobą. I tak pierwsza opinia pochodząca od biegłego neurologa nie stwierdzała niezdolności do pracy (k 9-10) . Częściową i czasową niezdolność do pracy (na okres 5 lat) wskazywała natomiast opinia biegłego z zakresu otolaryngologii (k. 29-30) i uzupełnienie tej opinii wobec podniesionych zarzutów (k.59, 63). Wątpliwości Sądu Okręgowego w zakresie niezdolności do pracy skutkowałą dopuszczeniem w dniu 30.04.2015r. nowego dowodu z opinii biegłych z zakresu otolaryngologii, neurologii i ortopedii (k. 86v). I tak biegły ortopeda w swojej opinii nie stwierdził niezdolności do pracy u skarżącej (k 94-95), podobnie jak biegły neurolog (k.106-107) i biegły laryngolog, który uznał ją za zdolną do pracy z przyczyn laryngologicznych (k.130). W konsekwencji tych opinii Sąd Okręgowy (k. 134) dopuścił wówczas dowód z kolejnego zespołu biegłych: otolaryngologa i medycyny pracy. Biegli ci w wdanej opinii uznając odwołującą za niezdolną do pracy na okres 5 lat od 1 lutego 2014r. (k.196), przy czym przed wydaniem opinii odwołująca złożyła do akt nowe zaświadczenie lekarskie z dnia 13 lipca 2016r. z wynikiem badania z poradami audiologiczno-laryngologicznej i badanie tę również uwzględniono o w wydanej opinii (k 195). Z akt sprawy wynika, iż ta ostatnia opinia w sposób należyty wyjaśniała sprawę niezdolności do pracy, bowiem organ rentowy do niej zastrzeżeń nie złożył, pozostawiając rozstrzygnięcie do uznania Sądu , który opinię tę uznał za zasadniczą w niniejszej sprawie do poczynienia ustaleń w zakresie niezdolności do pracy (k. 229 uzasadnienie). Rozważając powyższe okoliczności zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można w okolicznościach niniejszej sprawy uznać, iż organ rentowy ponosi odpowiedzialność za niewyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zaskarżona decyzja oparta była bowiem na negatywnej ocenie stanu zdrowia odwołującej przez lekarza orzecznika ZUS i komisję lekarską ZUS, a na etapie sądowym koniecznym było dopuszczenie opinii z wielu biegłych w tym aż 3 laryngologów (otolaryngologów). Zdaniem Sądu Apelacyjnego należy odróżnić działania organu rentowego posiadającego wystarczający materiał do wydania korzystnej dla ubezpieczonego decyzji, od sytuacji gdy organ takim materiałem bez swojej winy nie dysponuje i zmuszony jest wydać decyzję odmową, a następnie w spornym postępowaniu, przy spornym materiale dowodowym sąd uwzględni odwołanie. Organ rentowy, jeżeli przeprowadził rzetelne postępowanie zakończone wydaniem odmownej decyzji, nie może ponosić skutków szerszych możliwości dopuszczania dowodów przez sąd w fazie toczącej się po wniesieniu odwołania, w szczególności co do przeprowadzania dowodów oraz swobodnej oceny tych dowodów w aspekcie art. 233 §1 k.p.c.

Reasumując – organ rentowy w niniejszej sprawie nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, a tym samym nie zachodzą podstawy do przyznania prawa do odsetek.

Zaskarżony wyrok na zasadzie art. 386§1 k.p.c. podlegał zmianie a odwołanie oddaleniu .

O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 102 k.p.c. uwzględniając niewielką wysokość renty odwołującej się (k.178 ar.) oraz sporny charakter roszczenia .